

Министерство образования и науки Российской Федерации
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего
образования
«Северо-Восточный федеральный университет имени М.К. Аммосова»
Институт языков и культуры народов Северо-Востока Российской Федерации
Кафедра «Якутский язык»

Утверждено
Директор Горотов Г. Г.

ПРОГРАММА

вступительного испытания для поступающих на базе среднего общего образования по направлению подготовки **45.03.01 – Филология**

Профили:

- Отечественная филология (якутский язык и литература)
- Прикладная филология (якутский, русский языки)

Квалификация (степень): бакалавр
Форма обучения: очная

Составитель: Чиркочева Д.И., к.ф.н., доцент, зав. кафедрой «Якутский язык», Институт языков и культуры народов СВ РФ

Якутск, 2022

1. Общие положения

Формы и условия проведения вступительных испытаний для поступающих определяются Ученым советом института и доводятся до сведения поступающих не позднее, чем за полгода до начала приема вступительных испытаний. Для поступающих создаются необходимые к подготовке условия, желающие могут посещать бесплатные консультации.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100-балльной системе.

2. Определение содержания вступительных испытаний

Вступительные испытания должны определить уровень усвоения поступающим материалов по якутскому языку и литературе, предусмотренного учебной программой школы и охватывать все минимальное содержание данной дисциплины, установленное соответствующим государственным образовательным стандартом. Вступительные испытания включают в себя вопросы по дисциплинам «Якутский язык» и «Якутская литература». Комплексный характер экзаменационной работы по якутскому языку и литературе позволит проверить и оценить уровень подготовки экзаменуемых с разных сторон компетенций: лингвистической, языковой, коммуникативной и общекультурной.

Ответ должен подтвердить достаточно полное знание материала по якутскому языку и по якутской литературе основных тем изученной программы.

3. Требования, проверяемые в ходе вступительных испытаний

Экзаменуемый должен показать и подтвердить:

- знание вопросов якутского языка по программе общего образования;
- знание основных произведений якутских писателей из школьной программы;
- владение якутским языком в его разговорной и литературной форме;
- знание истории родного языка, ее современного состояния и перспектив избранной специальности.
- способности анализа и обобщения знаний по якутскому языку и литературе.

4. Перечень основных учебных тем по дисциплине «Якутский язык» и «Якутская литература»

Вариант работы содержит по части I - 20 вопросов (1-20), по части II - 2 задания.

Распределение заданий по темам.

1.1 Лексика – 2

1.2 Фонетика - 1

1.3 Морфология - 4

1.4 Синтаксис – 3

2. Вопросы по произведениям якутских писателей

3. Вопросы по теории якутской литературы

Распределение заданий по баллам (40 б.)

По I части – за каждый правильный ответ ставится 2 б.

По II части

1 задание (грамматический разбор и выполнение заданий, 5 заданий, 1 задание – от 5 до 8 б.) – 26 б.

2 задание (сочинение) – 34 б.

Оценивание I части работы

Задание	Перв. балл	Балл по сложности	Итоговый балл
1	1б.	1б.	1
2	1б.		1
3	1б.	1б.	2
4	1б.	1б.	2
5	1б.		1
6	1б.	1б.	2
7	1б.		1
8	1б.	1б.	2
9	1б.		1
10	1б.		1
11	1б.		1
12	1б.	1б.	2
13	1б.	1б.	2
14	1б.	1б.	2
15	1б.		1
16	1б.	1б.	2
17	1б.		1
18	1б.	1б.	2
19	1б.		1
20	1б.		1
	20 б.	10 б.	30 б.

Оценивание II части работы

Задание	Перв. балл	Балл по сложности	Итоговый балл
1	3 б.	4 б.	7 б.
2	3 б.	4 б.	7 б.
3	3 б.	3 б.	6 б.
4	3 б.	4 б.	7 б.
5	3 б.	3 б.	6 б.
	15 б.	18 б.	33 б.

Критерии оценивания сочинения

№	Сыаналыыр кэрин	Баала
K1	Уус-уран айымныы эбэтэр анал тиэмэ (ырытыы) ис хоһоонун билии	1/1
K2	Айымныыга эбэтэр бэриллитит тиэмэбэ көтөбүллэр проблеманы сөпкө өйдөөн, ырытыы	1
K3	Өйтөн суруйуу тиэмэтин арыыы	1
K4	Уус-уран суруйуу ньымаларын билии уонна суруйууга туһаныы: эпитет, тэннэбил, метафора, ханалытан этии	1/1
K5	Суруйааччы олобун, айар үлэтин сүрүн олуктарын билии эбэтэр анал тиэмэбэ сыһыаран киллэрии	1
K6	Өйтөн суруйууга норуот, айымныы устуоруйатын билиини туһаныы	1/1
K7	Өйтөн суруйууга литература ырытыытын таба туһаныы	1/1
K8	Өйтөн суруйууну тус бэйэ ылыныытын быһаарыы	1
K9	Өйтөн суруйуу сүрүн санаатын уонна проблематикатын быһаарыы	1
K10	Айымныы геройдарын эбэтэр анал тиэмэбэ туһааннаах персонаһы ырытыы	1/1
K11	Өйтөн суруйуу ис хоһоонун сырдатар матырыяалы туһаныы (эпиграф, айымныыттан быһа тардыы, бэргэн этиилэр)	1/1
K12	Литература историятыгар суруйуулары туһанан, уус-уран айымныыны	1/1

	ырыты уонна анал тиэмэбэ бэйэ быһаарытыгын суруйуу	
K13	Литература теориятыгар суруйуулары туһанан, уус-уран ырытыты түгэннэрин киллэри	1/1
K14	Айымныыга эбэтэр бэриллит биит тиэмэбэ тус бэйэ сыһыанын быһааран суруйуу	1/1
K15	Ырытытыга литература терминнэрин туһаны	1/1
K16	Сааһылаан уонна толкуйдаан ырытыты көстүүтэ	1/1
K17	Айымныыны эбэтэр анал тиэмэни ырытытыга бэйэ санаатын, сыанабылын суруйуу (суруйуу түмүгэ)	1/1
K18	Атын айымныыны эбэтэр олоххо сыһыаннаах түгэни кытта тэнни тутан суруйуу уонна тэннээн көрүү	1/1
K19	Сурук бэлиэтин билии уонна таба туһаны	1
K20	Таба суруйуу быраабылаларын билии	1
K21	Суруйуу биир кэлим ис хоһоонноох буоларын ситиһии	2/1
K22	Этии тутулун сөпкө оноруу, этиигэ грамматика быраабылаларын сөпкө туһаны	1/1

Распределение заданий работы

Үлэ чааһа	Сорудах ахсаана	Үлэ мунутуур баала (маннайгытынан)	Үлэ бүттүүн мунутуур баала	Сорудах тиибэ
1 чааһа	20	20 б.	30 б.	хоруйу бэйэ суруйууга
2 чааһа	5	15 б.	33 б.	ырытытыны оноруу
3 чааһа	1	23 б.	37 б.	өйтөн суруйуу
Барыта	26	58 б.	100 б.	

Тылы састаабынан ырытыты

холкутуйдаахпытына > холку+туй+тах+быт+(ы)на

холку – тыл олоҕо, төрүт, дабааһын аат, бэлиэ

туй – туохтуур үөскүүр сыһыарыыта

тах – болдьох киэп сыһыарыыта

быт – тардыы 1 сирэйин сыһыарыыта, элбэх ахсаанна – өлүктүйбүт миэстэ түһүгүн сыһыарыыта

хатынмын > хатын+(ы)м+(ы)н

хатын – тыл олоҕо, төрүт, аат тыл, барамай

м – тардыы сыһыарыыта, 1 сирэй, биир биирдээбэ

н – туохтуу түһүк сыһыарыыта

Тылы сана чааһынан ырытыты.

Оҕом бүгүн үөрэнэр.

Оҕом – аат тыл, тыл олоҕо – оҕо, төрүт олох, киһиэхэ сыһыаннаах тыл, чопчу суолталаах, тардыылаах, 1 сирэй, биир биирдээбэ, уопсай аат, этиигэ туһаан.

Бүгүн – сыһыат, олоҕо – бүгүн, үөскээбит олох, тыл силлиһиитэ, кэм, быһаарар, этиигэ ситиһии.

Үөрэнэр – туохтуур, тус, турук, олоҕо – үөрэн, төрүт, буолар, кэпсиир киэп, билинни кэм, 3 сирэй, биир ахсаан, төрүт туһаайыы, этиигэ кэпсиирэ.

Биһиэхэ мааны ыалдьыт сырытта.

Биһиэхэ – солбуйар аат, олоҕо – биһиги, үөскээбит, сирэй солбуйар аат, 1 сирэй, элбэх ахсаан, сыһыарыы түһүк, этиигэ толоруу.

Мааны – дабааһын, олоҕо – мааны, төрүт, хаачыстыба, этиигэ быһаарыы.

Ыалдьыт – аат тыл, олоҕо – ыалдьыт, үөскээбит (-дьыт), чопчу суолталаах, судургу, уопсай, төрүт түһүк, 3 сирэй, биир ахсаан, этиигэ туһаан.

Сырытта – туохтуур, тус, хайааһын, олоҕо – сырыт, төрүт, кэпсиир киэп, билигин ааспыт кэм, 3 сирэй, биир ахсаан, төрүт туһаайы, этиигэ кэпсиирэ.

Тылы ситиминэн ырытыы.

Оҕом бүгүн үөрэнэр. Бу этиигэ *оҕом үөрэнэр, бүгүн үөрэнэр* диэн тыл ситимнэрэ баар.

Оҕом үөрэнэр – баһылатыылаах ситим, сөпсөһүү, 3 сирэй, 1 ахсаан

Бүгүн үөрэнэр – баһылатыылаах ситим, сыстыы, тыл бэрээдэгэ.

Биһиэхэ мааны ыалдьыт сырытта. Бу этиигэ *ыалдьыт сырытта, мааны ыалдьыт, биһиэхэ сырытта* диэн тыл ситимнэрин ырытабыт.

Ыалдьыт сырытта – баһылатыылаах ситим, сөпсөһүү, 3 сирэй, 1 ахсаан

мааны ыалдьыт – баһылатыылаах ситим, сыстыы, тыл бэрээдэгэ

биһиэхэ сырытта – баһылатыылаах, салайыы, сыһыарыы түһүк.

Этии чилиэнинэн ырытыы.

Эксээмэни туттарааччы этии тутуох уонна ойоҕос чилиэнин араарар, быһаарар билиилээх буолара эмиэ ирдэнэр. Тутуох чилиэн, биллэрин курдук, этии сүрүс ис хоһоонун бэлиэтиир аналлаах, ол суолтаны туһаан уонна кэпсиирэ сыһыаныгар көрөбүт. Онон анардас тутуох эрэ чилиэннээх этии эмиэ баар буолар. Эксээмэн үлэтин 2 чааһын соруудаһын хас биирдии ырытыытын сөпкө онорон, 30 б. ылыахха сөп. Этии чилиэнинэн ырытыы 6 б. сыаналанар.

Биһиэхэ мааны ыалдьыт сырытта

Ыалдьыт – туһаан, судургу, аат тыл

Сырытта – кэпсиирэ, судургу, туохтуур

Биһиэхэ – толоруу, ойоҕос, солбуйар аат

Мааны – быһаарыы, сыстар, даҕааһын

Кырабаат кэтэбэр муннукка турар үрүҥ танас сабыылаах кыра төгүрүк остуолга будильник тыһаата.

Будильник – туһаан, судургу, аат тыл

Тыһаата – кэпсиирэ, судургу, туохтуур

Остуолга – толоруу, ойоҕос, аат тыл

Кырабаат кэтэбэр – сиһилии, миэстэ, аат ситимэ

Муннукка турар үрүҥ танас сабыылаах кыра төгүрүк – быһаарыы, сыстар, тэнийбит.

Методические рекомендации по проведению вступительных испытаний

Сдача вступительных испытаний проводится на открытых заседаниях экзаменационной комиссии с участием не менее трех человек. В состав комиссии, принимающей экзамен по направлению, входит не менее трех преподавателей кафедры якутского языка.

Результаты вступительных испытаний определяются по 100балльной системе и объявляются на 3-й день после оформления в установленном порядке протоколов заседаний экзаменационной комиссии.

На выполнение испытательной работы отводится 4 часа (240 минут).

Подготовка к выполнению работы – 20 мин.

Часть I включает 20 вопросов с кратким ответом. Среднее время выполнения одного задания этой части – 1-3 минуты. Ориентировочное время выполнения этой части работы – 50 минут.

Часть II включает 2 задания. На выполнение вопросов первого задания требуется от 3-7 минут. Ориентировочное время выполнения 1 задания – 30 минут.

Рекомендуемое время выполнения 2 задания II части, состоящей из одного задания с развернутым ответом (письменная работа) – 60 минут.

Самостоятельная проверка работы – 20 мин.

Демонстрационный вариант заданий вступительных испытаний по якутскому языку и литературе

Үлэ икки чаастаах.

Үлэ бастакы чааһыгар 20 боппуруос бэриллэр. Хас биирдии боппуруос хоруйун (эппиэтин) ыйыллыбыт миэстэбэ, соруудах аллараа өттүгэр, бэйэн суруйарын ирдэнэр. Эппиэккин тэйбэккэ, сурук эбэтэр атын бэлиэтэ суох суруй.

Үлэ иккис чааһа 2 соруудахтаах.

Бастакы соруудабы толорууга этии бэриллэр, ол этиини уонна этиигэ бэлиэтэммит тыллары, ситимнэри ыйыллыбыт соруудахтарынан ырытарын ирдэнэр. Тылы састаабынан, сана чааһынан, ситимнэри арааһынан ырытылары оноробун. Этиини тутулунан ырытарга этии тиибин, арааһын, састаабын ыйабын.

Иккис соруудахха айан суруйуу тиэмэтэ бэриллэр. Ирдэбилинэн айан суруйуу 150 тыллаах эбэтэр онтон ордук буолуон сөп, ол эрэри 100 тылтан абыһаа суох буолуохтаах. Бэриллибит тиэмэни толору арыян суруйарга дьулуһабын.

I чааһа

Үлэ I чааһыгар бэриллэр соруудах наарданыыта маннык буолар.

1, 4, 6, 9 – саха тылын морфологиятыгар ыйытылар. Холобур, сана чааһын, тыл састаабын быһаары.

2 – фонетика соруудаба. Холобур, аһаҕас уонна бүтэй дорҕоон систематын уратытын, дорҕоон наарданыытын, уларыытытын быһаары.

3, 8 - лексика ыйытылара. Холобур, тыл суолтатын, араастарын, биирдэм эбэтэр тыл ситиминэн бэриллэр тыл уратыларын быһаары.

5, 7, 10 – синтаксис соруудахтара. Холобур, этии арааһын, этиигэ тыллар ситимнэһиилэрин, ситим араастарын, ньыматын быһаары.

11 – 20 – саха литературатыгар билиини тургутан көрөр ыйытылар.

Барыллаан ыйытыктар уонна соруудахтар

1. Бу этиигэ аннынан тардыллыбыт тылга ис хоһоонунан чугаһыыр суолталаах (синонимны) тыллары булан үһүл (2-3 тыл).

Күһүн бастаан кыраһа, кырпай хаар түһүүтэ эмиэ бэйэтин туһугар кэрэтик көстөр.

2. Бэриллибит этиигэ сэргэстэспит бүтэй дорҕоонноох тыллары булан суруй, сэргэстэһии үөскээбит быраабылатын суруй.

Хаары хасыһан, кымырдаҕас чөнөчөккө киирбит хайаҕаһын хасыһар.

3. Бу этиигэ туттуллубут сомоҕо домоҕу биир тылынан солбуйан туспа суруй.

Окко киирэр кэм буолла да, Сэмэн оҕонньор биллибэтэ. Кулубаҕа барбыт үнсүү эмиэ таасты тилмirdэ.

4. Бу этиигэ аат тыллары булан, туспа үһүл, ханнык түһүк туттуллубутун быһааран суруй. **Уокка оттор маһы бэлэмнээн баран, Микиитэ быыкаайык хотуурун сүгэн эһэтин аахха тийэн, дулҕалары тула көтө сылдьан охсон кулупаайдаабытынан барда.**

Бу ыйытыгыга хоруйдуурга түһүк (падеж) сыһыарытын, ыйытытын, суолтатын билии ирдэнэр.

5. Бу этии бэриллитинэн арааһын быһааран суруй. **Өлөксөй алаады сурабын истэн, отуу таһыгар олорбохтоон баран, дьизитигэр табыста.**

6. Бэриллибит этиигэ көмө тыллары булан, сыстар тылларын кытта туспа суруй.
Мин ары сабатыгар тийэ оҕустум, сотору үрдүбүнээби маһым кураанах мутугар кэбэ кэлэн олоро биэрдэ.
7. Бу этиигэ сирэй саһаны киллэрэн уларытан суруй.
Мин оройуон кииниттэн командировкаҕа сылдьарым, Чаран нэһилиэгэр баран иһэрим туһунан быһыта-орута кэпсээн биэрэбин.
8. Бэлиэтэммит тылга синонимныы тыллары булан суруй. **Чаччаччы хаппыт хагдан сэбирдэхтэр суолга үктээтэх аайы тыастара хачыгырас.**
9. Бу кэрчик ханнык айымньыттан ылыллыбытын ааптарын (псевдоним) кытта суруй.
**“Аны биирдэ дьүһүн кубулунан,
Быста-быста салбанан,
Тимирэ-тимирэ күөрэйэн,
Өлө-өлө тиллэн көрүөбүн...”**
10. “Дьулуруйар Ньургун Боотур” олонхоҕо Туйаарыма Куо, Айталын Куо, Кыыс Ньургун, Сабыйа Баай хотун, Аан Алахчын хотун ханнык дойду дьахталлара буолалларын быһааран суруй.
11. Бэриллибит кэрчик ханнык айымньыга баарын быһаар.
**“Алыс уйан абылас буолбут,
Олус уйан олоругас буолбут,
Сыта уйан сыыгынас тыыннаммыт...”**
Манна айымньы аатын сөпкө уонна толору суруллар.
12. Алексей Андреевич Иванов-Күндэ саха литературатыгар ханнык жанры киллэрсибитин ый. Күндэ хоһооннорун үөрэтии оскуола программатыгар баар.
13. Бу кэрчик ханнык айымньыга ким мэтириэтэ буоларын быһаар.
“Салгыннаабыт хара сирэйдээх, дэхси бөдөн тиистээх, мичээрдээбит киэн харахтаах, дадайбыт киһи...”
14. Алампа маннайгы айымньытын аатын, жанрын ый.
15. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэмигэр Новгород сиригэр хорсуннук кыргыһан өлбүт саха буйууннара хоһуйуллубут айымньы аатын, ааптарын быһааран суруй.
16. Петр Тобуроков оҕолорго анаммыт хоһоонун холобурдаан, быһа тардыта суруй.
17. Бу этиигэ туттуллубут сурук бэлиэтин быһааран суруй. **Сахалыы саһары бэйэтэ туспа буолар, ону кэһиллибэт, мэктиэтэ – тыл үөрэбэ.**
18. Бэриллибит этиини болҕойон аах, бэлиэтэммит түөлбө тылы сөптөөх литературалыы тылынан солбуйан суруй.
-Хайа, туох сонуннанын?-диэн Коля дьаал харата ыйытта.
19. Бу тыл ситимнэриттэн холбуу тыллары булан суруй.
Кыһыл тылынан кыыраар, буута быстарынан, тимир суол, аан дойду, абатын туйабын хатарбыт, хой баһын туойар, баҕа батаһа.

20. Бу этиигэ бэлиэтэммит тыллар ситимнэспит араастарын быһааран суруй. **Киһиэхэ айар үлэттэн эйэлээх олохтон ордук дьол суох.**
21. Бу этиигэ бэлиэтэммит тыл ханнык этии чилиэнэ буоларын ый. **Сэнэбиккиттэн сэттэбин ылыаҥ.**
22. Бу этии суолтатын арааһын быһааран суруй. **Быйыл сайын олус ардахтаах дьыл буолла, онон тыа сириҥ дьоно кыайан оттооботулар.**
23. Бу этиигэ бэлиэтэммит тылы тутулунан быһаар. **Ханна эрэ уу обуһа мөҥүрөөн лүҥкүнэтэр.**
24. Өксөкүлээх Өлөксөй саха норуотун инники дьылбатын өтө көрөн суруйбут үлэтин аатын чопчулаа.
25. Сергей Васильев олонхотугар Айыы бухатыырдарын абааһы бухатыырдарын кытта киксигиннэрэн охсуһуннартыыр көтөр буолан кубулунар бухатыыры быһаар.
26. Аллаах Алаапыйа ханнык айымньы геройа буоларын суруй. Ааптарын быһаар.
27. А.И. Софронов “Дьүһүн кубулуйумтуо” кэпсээнигэр мөккүөрү быһаара сатыыр герой аатын чопчулаа.
28. Саха литературатын үгэһит суруйааччытын быһаар.
29. Валентина Гаврильева айымньытыгар Баһылайка оҕонньор өйүгэр онорон көрөр дойдутун суруй.
30. “Таптыабын ийэни” хоһоон ааптарын быһаар, хоһоон суолтатын, уратытын ый.
31. Былыр дьоннор эстэн - быстан ыалларынан тарбаһалларын атыннык ааттаан суруй.
32. Егор Чэрин өстөөх билиэнигэр быһааммыт албаһын быһаар.
33. Бу этиигэ бэлиэтэммит тыл ханнык көмө чааһа буоларын, арааһын быһааран суруй. **Биридэ Микиитэ эһэтэ дьэ таһыттан баадахыс гына тустэ, кулун бэргэһэтин, таба сабынньабын хасты тардыталаан, оронно элитэлээтэ уонна табырдыа төттөрү ыстанан табыста.**
34. Бу этиигэ бэлиэтэммит тыл ситимнэрин , уратытын быһаар. **Микиитэ, кини эһэтэ Молоох Миитэрэй, ийэтэ Сөдүөччүэй, ити омунаахтык кэлбит Өлөксөй «Дулбалаах» диэн нэһилиэк уһуга ойдом хочобо ыал буолан сириэдийэн олороллор эбит.**
35. Бу этиигэ сурук бэлиэтин быһааран суруй. Этии арааһын быһаар. **Тийбитэ, кинилэр сүһүлэрэ мэччийэ сылдьаллар эбиттэр.**

II чааһа

Сорудах: Бэриллибит этиини, бэлиэтэммит тыллары, ситимнэри ырытыы.

Этиигэ аннынан тардыллыбыт 2 тылы састаабынан: тыл олоҕун, сыһыарыыларын быһааран, дорҕоон уларыыытын көрдөрөн ырытыы. Анаан бэлиэтэммит 2 тылы санга чааһынан тэнитэн ырытыы: санга чааһын олоҕун, суолтатын, үөскээһинин уонна

уларыйытын, этиигэ туттуллуутун быһаары. Этиигэ тыллар ситимнэһиилэрин ньымаларынан, араастарынан ырытыы. Бэриллитбит этиини чилиэннэринэн бэлиэтээһин. Этиини тутулунан ырытыыга этии арааһа, тийбэ, састааба ыйыллар.

Киһэлик Даарыйа эмээхсин үлэтиттэн сынньанар, үс атахтаах төгүрүк остуолун бэйэтин диэки сыҕарыта тардынан ытыһынан соппохтуур.

Бу этиигэ манньк ырытыылары онор.

1. Аннынан тардыллыбыт тыллары састаабынан, халыыбы тутуһан, ырыт.
2. Бэлиэтэммит тыллары санга чааһынан ырыт.
3. Бэриллитбит тыл ситимнэрин араастарын быһаар:

Киһэлик сынньанар –

үлэтиттэн сынньанар –

ытыһынан соппохтуур –

Даарыйа эмээхсин сынньанар

4. Этиини чилиэннэринэн ырыт (болдьох бэйэтинэн көрдөр).
5. Этиини тутулунан ырыт.

Өйтөн суруйуу

Темата:

История кырдыга уонна поэт дьылҕата

Өйтөн суруйуу сүрүн ирдэбиллэрэ

Өйтөн суруйуу тиэмэтэ көңүл эбэтэр айымньыга сыһыарыллар, айымньыттан холобурдуохха сөп. Экзамен вариантыгар биир тиэмэ бэриллэр. Экзамен кыттааччыта бу үлэтин толкуйдаан, былааннаан, биир кэлим суруйууну ситиһэргэ дьулуһуохтаах.

Манна туттарааччы бэриллитбит тиэмэни бэйэтэ анаарар, ырытар-сыаналыыр дьобура, төрөөбүт литературатын, бэриллитбит тиэмэни билэр таһыма көстүөхтээх. Айан суруйууга экзаменна кыттааччы манньк сүрүн ирдэбиллэри тутуһуохтаах.

- өйтөн суруйуу тутулун тутуһуу;
- этии тутулун кэспэксэ ситимнээхтик суруйуу;
- сурук бэйэтин, таба суруйуу быраабылатын билии, сөпкө туһаныы;
- уус-уранньк суруйары ситиһии;
- айымньыттан эбэтэр истэн уус-уран быһа тардыылары туһаныы;
- суруйуу тиэмэтин, проблематын, санаатын табатык өйдөөн суруйуу;
- бэйэ сыаналааһына, табыгастаах түмүгү оңоруу.

Бу программа соруудахтара манньк наарданан киридилэр, үлэ бастакы чааһыгар 36 соруудах, үлэ иккис чааһыгар 6 соруудах, онон барыллаан соруудах ахсаана 42.

Үөрэх кинигэлэрэ

1. Саха тыла. Морфология: 6 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2009.
2. Саха тыла. Морфология: 7 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2006.
3. Саха тыла: 8-9 кылааска үөрэнэр кинигэ. Дь., Бичик, 2004.
4. Саха литературата: 9 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 1999.
5. Саха литературата: 10 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 1994.
6. Саха литературата: 11 кылааска үөрэнэр хрестоматия. Дь., Бичик, 2000.

Эбии литература

1. П.С. Афанасьев Саха тылын лексикологията. Я., 1996.

2. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тыла. Лексика уонна морфология. Я., 2000.
3. Н.Д. Дьячковский. Саха тылын фонетиката. Я., 2000.
4. И.П. Винокуров, М.А. Черосов. Саха тылын синтаксиһа. Судургу этии. Я., 1991.
5. Г.Г. Филиппов, И.П. Винокуров. Саха тылын синтаксиһа. Холбуу этии. Я., 1996.
6. Окорокова В.Б., Попова М.П. Билинни саха литературата: үөрэх кинигэтэ. Я., 2011.
7. Максимова П.В. 1960-80 -с сыллардаагы саха литературата: үөрэх кинигэтэ. Я., изд-во СВФУ, 2010.
8. Чиркочева Д.И. Единый республиканский экзамен по якутскому языку и литературе (11 кл.) [учебно-методическое пособие] (на якутском языке). Я., 2018, 132 с.
9. Чиркочева Д.И. Саха тылыгар эрчиллиилэр уонна соруудахтар халыыптара. Я., 2021, 85 с.